

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

10-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Jahongirov Burxon</i> O'ZBEKISTON VA BUYUK BRITANIYA MUNOSABATLARI	13-18
<i>Kenjayev Sardor Nurmurod o'g'li</i> AMIR TEMUR DAVRIDA MINTAQADA KATOLIK CHERKOVI FAOLIYATI	19-23
<i>Atamuratova Dilafruz Rashidovna</i> XORAZM TARIXINI O'RGANISHDA "TARJIMON" GAZETASINING AHAMIYATI	24-28
<i>Karimbayeva Salomatxon, Isxakov Bexzod Barkamalovich</i> FARG'ONA VODIYSI O'ZBEKLARI MODDIY MADANIYATIGA DOIR QARASHLAR TAHLILI	29-34
<i>Лукашова Наталья Михайловна</i> ИСТОРИЯ ТАШКЕНТА 30-Х ГОДОВ XVIII - ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ВЕКА, ПРЕДСТАВЛЕННАЯ В РУССКИХ ИСТОЧНИКАХ	35-40
<i>Asadova Ra'no Baymanovna</i> 1991–2025-YILLARDA O'ZBEKISTON-HINDISTON DIPLOMATIK VA TA'LIMIY HAMKORLIGINING RIVOJLANISHI: TARIXIY ASOSLAR VA ZAMONAVIY ISTIQBOLLAR	41-44
<i>Turdimuratov Yangiboy Allamuratovich</i> ETNOIQTISODIYOT XO'JALIK FAOLIYATI SEGMENTI SIFATIDA, UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI, FUNKSIYALARI VA SHAKLLARI	45-52
<i>Tursunov Farrux G'ulomovich</i> QASHQADARYO VOHASI TOJIKLARINING HUNARMANDCHILIK TAOMILLARIDAGI O'ZGARISHLAR	53-58
<i>Mullajanova Xosiyat Yazdankulovna</i> XIX ASR OXIRIDA RUS GEOGRAFIK JAMIYATNING ILMIY TADQIQOTLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	59-63
<i>Муминов Азизбек</i> ИСТОРИЯ ЖИЗНИ И НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РАФАЭЛЯ ПАМПЕЛЛИ, ПРИЕХАВШЕГО В ТУРКЕСТАН В НАЧАЛЕ XX ВЕКА	64-69
<i>Suyarov Maxmudjon Sobirjon o'g'li</i> YUNON-BAQTRIYA TANGALARIDA AYOLLAR OBRAZI – DINIY-SIYOSIY RAMZ SIFATIDA	70-74
<i>Tuyev Fazliddin Erkinovich</i> BUXORO, NAVOIY VA SAMARQAND VILOYATLARIDAGI MUZEYLARINING XORIJIY ALOQALARI	75-80
<i>Mamatqulov Bekzod Sherozovich, Shonazarov Elnur Abbos o'gli</i> QASHQADARYO VILOYATIDA AYOLLAR BANDLIGI VA YENGIL SANOAT TARMOQLARINING IJTIMOIIY-IQTISODIY ROLI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR	81-85

<i>Jumayeva Shohida Choriyevna</i> SURXONDARYO VILOYATIDA CHORVACHILIK SOHASIDA MUTAXASSISLAR TAYYORLASH JARAYONIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR	86-90
<i>Azatov Allayar</i> RIVOJLANGAN O'RTA ASRLAR YOZMA MANBALARIDA QUYI AMUDARYO HAVZASI VA "XORAZM DENGIZI" TO'G'RISIDAGI MA'LUMOTLAR	91-99
<i>Ro'ziyeva Mashxura Abdimuminovna</i> LO'LILARDA O'ZLIKNI ANGLASHNING ZAMONAVIY JIHATLARI	100-105
<i>Orunbayev Asli</i> IKKINCHI MASHRUTIYAT JARAYONIDA JÖN TURKLAR HARAKATI VA RESPUBLIKA G'OYALARINING SHAKLLANISHI	106-113
<i>Matyaqbov Toyirjon Sultanbayevich</i> XORAZM VOHASI NEOLIT DAVRI O'RTA BOSQICHI KULOLCHILIGI XUSUSIDA BA'ZI MULOHAZALAR	114-116

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna, Abduljalilov Xojiakbar Abduljalil o'g'li</i> O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA XUSUSIY SEKTORNING O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	117-122
<i>Bazarova Gulnora Gulamovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDA SHANXAY HAMKORLIK TASHKILOTI.(UMUMIY MAQSADLAR YO'LIDAGI RIVOJLANISH).....	123-127
<i>Yadiyarova Shahnoza</i> THE ROLE OF THE MARKETING SYSTEM IN INCREASING THE COMPETITIVENESS OF LOCAL ENTERPRISES	128-135
<i>Нурмуродов Камолитдин Пирмаматович</i> НАУЧНЫЕ ВЗГЛЯДЫ К ПОНЯТИЮ ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ	136-141
<i>Mamatqulova Muxlisa Mamirjanovna</i> O'RMON XO'JALIGINI MOLIYALASHTIRISHNING BYUDJET VA BYUDJETDAN TASHQARI MANBALAR HISOBIGA MOLIYALASHTIRILISHI	142-146
<i>Olimjonova Sexriyo Muzaffar qizi</i> TURIZM INDUSTRIYASI VA MEHMONDO'STLIK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH	147-150
<i>Anvarova Muhsinakhon Otabek kizi</i> THE ROLE OF BIOSPHERE RESERVES AND NATIONAL PARKS IN TOURISM	151-154

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Yusupova Ranoxon Tolibjonovna</i> TECHNICAL DEVELOPMENT AS AN ETHICAL-STRATEGIC RESOURCE	155-158
<i>Adilov Zafar Yunusovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIYNING INSON KAMOLATI HAQIDAGI FALSAFIY QARASHLARI	159-165

<i>Xo'janova Tamara Jo'raevna</i> YANGI DAVR VA HOZIRGI ZAMON FALSAFASIDA AXBOROT URUSHLARINI O'RGANISHNING PARADIGMALARI	166-170
<i>Narziyev Zubaydillo Ibodilloevich</i> AZIZIDDIN NASAFIYNING "ZUBDAT UL - HAQOYIQ" ASARI TASAVVUF FALSAFASIGA OID MUHIM MANBA	171-175
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> YOSHLARDA MA'NAVIY VA AXLOQIY QIYMATLAR: AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY O'RTASIDAGI TENGSIZLIKLER VA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	176-179
<i>Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich</i> UMAR SUXRAVARDIYNING "AVORIF UL-MAORIF" ASARINING IJTIMOIY-AXLOQIY TAHLILI	180-185
<i>Shamsutdinova Nigina Karimovna</i> ABU ALI IBN SINO IRFONiy QARASHLARI: «TA'BIRI MANZIL» ASARI MISOLIDA	186-190
<i>Pardayeva Marhabo Davlatovna</i> "ODAMIYLIK" TUSHUNCHASINING ZAMONAVIY KONTEKSTDA TRANSFORMATSIYASI	191-197
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SHARQ FALSAFASIDA IJTIMOIY ADOLAT TAMOIYILLARI: FOROBIYNING FALSAFIY MEROSI MISOLIDA	198-203
<i>Muxtorova Tutixon</i> ZAMONAVIY DUNYODA YOSHLARNING MA'NAVIY-RUHIY BARQARORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY MASALALARI	204-211
<i>Xakimov Abdulboqi</i> YOSHLARDA MANTIQUIY VA TANQIDIY FIKRLASH QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA FALSAFANING AHAMIYATI	212-216
<i>Sardorbek Jabbarov Buron o'g'li, Mirzakhmedov Abdurashid Mamasidiqovich</i> ISTE'MOLCHILIK JAMIYATIDA AHOLINING ISTE'MOL ME'YORI	217-224
<i>Taniqulov Jonibek Ashirkulovich</i> TA'LIM MADANIYATI VA UNING FALSAFIY FUNDAMENTLARI: KONSEPTUAL YONDASHUVLAR, GNOSEOLOGIK ILDIZLAR VA AKSIOLOGIK TAHLIL	225-229
<i>Бердалиева Севара Дамировна</i> СПОСОБЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРУДОВ АЛЛАМА ЮСУФА ХОСА ХАДЖИБА В РЕШЕНИИ СОВРЕМЕННЫХ ЭТИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ	230-234
<i>Хушбоков Ойбек Уралович</i> СОВРЕМЕННАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОНЦЕПТОСФЕРА УЧИТЕЛЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	235-239
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTER DAVRIDA FRANSIYADA MA'NAVIY MIHITNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	240-244
<i>Muxiddinova Hakimaxon G'ulomovna</i> EKOLOGIK TAFAKKUR VA YASHIL IQTISODIYOT – UCHINCHI RENESSANSNING YANGI FALSAFIY PARADIGMASI SIFATIDA	245-250

<i>Zokirov Mirzo</i> MAMLAKATLARNING TANAZZUL VA TARAQQIYOTINI BELGILOVCHI IJTIMOIY-FALSAFIY OMILLAR	251-255
--	---------

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Jo'rayev Nabi Narziyevich</i> O'ZBEK MILLIY LINGVOMADANIYATINING QADIMIYLIK VA ZAMONAVIYLIK ASOSLARI	256-262
<i>Eshtuhtarova Bibigul Bektoshevna</i> PRAGMATICS OF GENDERED COMMUNICATION IN ENGLISH	263-267
<i>Zaripova Matluba Kulfidinovna</i> GRAMMATICAL MEANS OF EXPRESSING PEJORATION IN UZBEK AND RUSSIAN	268-271
<i>Sayipova Dilobar Raximovna</i> ADABIYOT FANIGA OID KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIM TOPSHIRIQLARINING AHAMIYATI	272-275
<i>Soibova Gulchiroy Bakhtiyorjon qizi</i> TRANSLATION ISSUES IN THE GENERAL AND SPECIFIC OCCURRENCE OF THE HORSE IN ENGLISH AND UZBEK CULTURES	276-281
<i>Zokirova Shaxzoda Nodirjon qizi</i> TELEVISION AS A RHETORICAL ARENA: THE MANIFESTATION OF CLASSICAL RHETORICAL CANONS IN MODERN TV GENRES	282-288
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KRIMINALINGVISTIK BIRLIKLARINING SHAKLLANISHINING GRAMMATIK XUSUSIYATLARI	289-293
<i>Abduraximova Feruza Boxadirovna</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA OT YASOVCHI QO'SHIMCHALARNING QIYOSIY TAHLILI	294-300
<i>Jalolova Feruza Normurodovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK XALQ ERTAKLARINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI	301-305
<i>Ahrorova Nigina Anvarovna</i> MIFOLOGIK TASAVVURLAR MUAYYAN VOQELIK MOHIYATI	306-309
<i>Razikov Baxtiyor Kosimovich</i> MEMLAR TILIDAGI NEOLOGIZM: QOIDABUZARLIKMI YOKI INNOVATSIYAMI? O'ZBEK RAQAMLI DISKURSI MISOLIDA	310-314
<i>Kutbiddinova Nazokatkhon Dovudkhon qizi</i> GENDER-BASED DIFFERENCES IN THE USE OF PHRASEOLOGISMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	315-319
<i>Nazarova Sabrina Zafarjon qizi</i> YOZMA NUTQDAGI GRAMMATIK BUZILISHLAR: AGRAMMATIK DISGRAFIYANING LINGVISTIK VA NEYROPSIXOLOGIK ASOSLARI	320-323
<i>Ёлдашалиева Мадина Зиёджон кызы</i> ЖЕНСКОЕ СЧАСТЬЕ КАК ПРИНЯТИЕ ЛЮБВИ И ЗАЩИТЫ В ПОВЕСТИ ЧИНГИЗА АЙТМАТОВА «ТОПОЛЁК МОЙ В КРАСНОЙ КОСЫНКЕ»	324-326

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Salimova Diyoraxon Baxtiyorjon qizi</i> HAVO TRANSPORTIDA TASHUVCHI JAVOBGARLIGINING NAZARIY DOKTRINASI	327-333
<i>Abdullayev Rustam Kaxramanovich</i> JINOYATLARNI TERGOV QILISHDA RAQAMLI DAKTILOSKOPIYANING IMKONIYATLARI	334-339
<i>Давронов Атобек Равшанович</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ВСПОМОГАТЕЛЬНЫЙ СУБЪЕКТ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА: ДОКТРИНАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ	340-349
<i>Eshturdiyeva Farangiz Baxodir qizi</i> O'ZBEKISTONDA HUQUQ IJODKORLIGI SIYOSATI: STRATEGIK PRINSIPLAR VA ULARGA YANGICHA NAZARIY YONDASHUV	350-355
<i>Исламов Самандар Олимжон угли</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ КРИПТО-АКТИВОВ В СТРАНАХ СНГ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ	356-363
<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanyshbayevich</i> AYBLOV TUSHUNCHASI, TURLARI VA UNING JINOYAT-PROTSESSUAL HUQUQ TIZIMIDAGI O'RNI	364-370
<i>Ikramov Abrorbek Kamoliddinovich</i> ASSOZ BOYISH NATIJASIDA VUJUDGA KELGAN MAJBURIYATLAR	371-375
<i>Muxitdinova Firuza, Saidakamal Mamasoliyev</i> ZAMONAVIY AXBOROT MAKONIDA INSON HUQUQLARINI HIMOYA QILISHNING XALQARO-HUQUQIY ASOSLARI	376-380
<i>Бахриддинова Бехруза Бахриддиновна</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНЫХ ПОДХОДОВ К СОВРЕМЕННОМУ ПОНИМАНИЮ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА	381-388
<i>Axmedov Dilshod Baxramovich</i> MA'MURIY SUDLARDA PROKUROR ISHTIROKINI SAMARALI TA'MINLASHNING AMALIY MASALALARI	389-394
<i>Shodmonov Farrux Fayzullo o'g'li</i> DAVLAT BOSHQARUVIDA TRANSCHEGARAVIY SUVLARDAN FOYDALANISHNING SAMARALI TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	395-401
<i>Bozorov Ulug'bek</i> TEXNIKA YO'NALISHI OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNI KASBIY-HUQUQIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MODELI	402-407
<i>Nurullayeva Djamilya Sayfiyevna</i> O'ZBEKISTONDA SPORT TASHKILOTLARINING HUQUQIY MAQOMI VA ULARNING MOLIVAVIY MUSTAQILLIGI	408-413
<i>Reymbayeva Guldaulet Kurbanbayevna</i> TURIZM XIZMATI SOHASIDA ISTE'MOLCHI HUQUQLARINI HUQUQIY TA'MINLASH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI	414-420

<i>Shirinqulov Baxtiyor Iftixor o'g'li</i> MEHNATNI MUHOFAZA QILISH QOIDALARINI BUZISH JINOYATLARINI TERGOV QILISHDA KO'ZDAN KECHIRISH TERGOV HARAKATINI O'TKAZISHNING TAKTIK XUSUSIYATLARI	421-428
<i>Salomov Xumoyun</i> OMMAVIY-HUQUQIY MUNOSABATLARDA QONUNIYLIKNI TA'MINLASHDA PROKURATURA ORGANLARINING AHAMIYATI	429-433
<i>Kakhramonova Aziza</i> THE PRINCIPLE OF INTERNATIONAL LAW ENSURING THE RIGHT OF A CHILD TO LIFE, SURVIVAL AND DEVELOPMENT AND ITS ESSENCE	434-437
<i>Xoliqova Gavhar Ramazon qizi</i> XALQARO XUSUSIY HUQUQDA ALIMENT MAJBURIYATLARINI TARTIBGA SOLISHNING KOLLIZION MASALALARI	438-444
<i>Sharipov Firdavs Xolnazarovich</i> OLIY MAJLIS QONUNCHILIK PALATASINING QONUN IJODKORLIGI FAOLIYATIDA AYRIM YORDAMCHI TUZILMALARNING ISHTIROKI	445-450
<i>Nugmanov Nugman Abdullayevich, Nizomova Nastarin Vladimirovna</i> PARTICIPATION OF WOMEN IN SHAPING THE DIGITAL LEGAL SPACE	451-456
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Djamaldinova Shaxlo Obloberdiyevna</i> TIBBIYOT OLIYGOHI TALABALARINI EMOTSIONAL VA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHGA YO'NALTIRILGAN METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	457-462
<i>Nabiullin Rishat Xismatullovi, Raxmonov Azizbek Abdullajonovich</i> XORIJDA KORPORATIV SPORTNI RIVOJLANTIRISH VA O'ZBEKISTONDA XORIJ TAJRIBASINI JORIY ETISH	463-468
<i>Xudayberganov Otabek Erkinovich</i> BASKETBOL VOSITALARI VA MUAMMOLI O'QITISH USULLARI YORDAMIDA JISMONIY MADANIYAT FAKULTET TALABALARINING KASBIY KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	469-474
<i>Nishonova Dilafruz</i> O'QUVCHILARDA IQTISODIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI	475-480
<i>Davletyarova Laylo Baxodirovna</i> YENGIL ATLETIKADA TRENERLIK FALSAFASINI RIVOJLANISHI	481-486
<i>Madrahimov Alisher Maxammadibroximovich</i> O'RTA MAKTAB O'QUVCHILARI O'RTASIDA ZO'RAVONLIK PROFILAKTIKASINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	487-493
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА: ВЛИЯНИЕ НА МОТИВАЦИЮ И КАЧЕСТВО ОБУЧЕНИЯ	494-500
<i>Nosirov Murod Zakirovich, Jonibekova Sevara Dilmurod qizi</i> FIZIK JARAYONLARNI KOMPYUTERDA MODELLASHTIRISH ORQALI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH	501-508

<i>Mattiyeva Feruza Begmatdulabovna</i> ZAMONAVIY LINGVODIDAKTIK YONDASHUVLAR ASOSIDA TARJIMA DARSLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH	509-515
<i>Qarshiboyeva Maftuna Komiljon qizi</i> RAQAMLI MUHITDA O'SMIR YOSHDAGI BOLALARNING ESTETIK EHTIYOJLARINING SHAKLLANISHI	516-519
<i>Usmonqulov Jo'rabek Erkin o'g'li, Kubayiva Sarvinoz Asrorbek qizi</i> TALABALARNING KASBIY MAHORATINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI	520-525
<i>Xayitova Dilovar Ismat qizi</i> STEAM INTEGRATSIYASI ORQALI AXBOROT-PROTSESSUAL TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI YO'LLARI	526-532
<i>Soliyeva Muqaddas Nurnazarovna</i> THE EFFECTIVENESS OF TASK-BASED LANGUAGE TEACHING (TBLT) IN UZBEK CLASSROOMS	533-537

Received: 15 September 2025

Accepted: 1 October 2025

Published: 10 October 2025

Article / Original Paper

PEDAGOGICAL POSSIBILITIES OF FORMING ECONOMIC CULTURE IN STUDENTS

Nishonova Dilafruz

Teacher of the Department of General Education

New Century University

E-mail: dilafruzkomilova13@gmail.com

Abstract. This paper analyzes the pedagogical opportunities for shaping economic culture among students. In the context of a market economy, acquiring economic knowledge, skills, and competencies is an essential factor for the future success of young people. The study emphasizes the role of the educational process, practical activities, school-family cooperation, innovative pedagogical technologies, and moral-educational practices in fostering economic culture. Furthermore, the importance of utilizing national values and traditional economic experience in the upbringing of students is highlighted.

Keywords: economic culture, pedagogical opportunities, educational process, practical activities, economic education, innovative methods, national values, economic thinking.

O'QUVCHILARDA IQTISODIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Nishonova Dilafruz

Yangi asr universiteti

Umumta'lim kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur ishda o'quvchilarda iqtisodiy madaniyatni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Bozor iqtisodiyoti sharoitida yoshlarning iqtisodiy bilim, ko'nikma va malakalarni egallashi ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli faoliyati uchun muhim omil hisoblanadi. Iqtisodiy madaniyatni shakllantirishda ta'lim jarayoni, amaliy faoliyat, oila va maktab hamkorligi, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda ma'naviy-tarbiyaviy jarayonlarning o'zni alohida ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, milliy qadriyatlar va an'anaviy iqtisodiy tajribadan samarali foydalanishning tarbiyaviy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy madaniyat, pedagogik imkoniyatlar, ta'lim jarayoni, amaliy faoliyat, iqtisodiy tarbiya, innovatsion metodlar, milliy qadriyatlar, iqtisodiy tafakkur.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I10Y2025N81>

Kirish. Globallashuv va bozor iqtisodiyoti sharoitida ta'lim jarayonida o'quvchilarda iqtisodiy madaniyatni shakllantirish masalasi tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish nafaqat kelajak kasbiy faoliyatda muvaffaqiyat kaliti, balki shaxsning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishi va ongli qarorlar qabul qilishi uchun ham zarurdir.

Bugungi globallashuv jarayonida iqtisodiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish har bir shaxsning ijtimoiy hayotda muvaffaqiyat qozonishi uchun zarur shartga aylanmoqda. Jamiyat taraqqiyoti, milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, aholining turmush darajasi va farovonligi bevosita shaxslarning iqtisodiy madaniyat darajasiga bog'liqdir. Iqtisodiy

madaniyat – bu shaxsning iqtisodiy bilim, ko‘nikma, amaliy malaka va qadriyatlar majmuasini ongli ravishda o‘zlashtirib, uni hayotiy faoliyatida qo‘llay olish qobiliyatidir.

Iqtisodiy madaniyatni shakllantirish, avvalo, ta‘lim-tarbiya jarayonida boshlanadi. O‘quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish, ularni mehnatga, tadbirkorlik faoliyatiga, to‘g‘ri byudjet yuritishga va bozor munosabatlarida ongli ishtirok etishga o‘rgatish ta‘limning muhim vazifalaridan biri sanaladi. Shu bois pedagogik jarayonda iqtisodiy madaniyatni shakllantirishning samarali usullari, shakl va vositalaridan foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur mavzuning o‘rganilishi yoshlarning iqtisodiy ongini yuksaltirish, ularni mas‘uliyatli, tejamkor va ijtimoiy faol shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, iqtisodiy madaniyatni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlarini ochib berish, ta‘lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish ham nazariy, ham amaliy jihatdan muhimdir.

Iqtisodiy madaniyat — bu o‘quvchilarning iqtisodiy bilimlarga ega bo‘lishi, ularni amaliyotda qo‘llashi, iqtisodiy jarayonlarga ongli munosabat bildirish va mas‘uliyat bilan yondashish qobiliyatini o‘zida mujassam etadi. Shu boisdan maktab ta‘limi jarayonida iqtisodiy madaniyatni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash va amaliy mexanizmlarini qo‘llash muhim vazifalardan biridir.

O‘quvchilarda iqtisodiy madaniyatni shakllantirish jarayonlari doimo murakkab bo‘lib, uning har bir jarayonlarini alohida tahlil va o‘rganishlar olib bormasa keyingi natijalarning mukammal bo‘lmasligiga ta‘sir ko‘rsatadi.

Pedagogik mahorat – bu o‘qituvchining ta‘lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish, o‘quvchilar bilan to‘g‘ri muloqot o‘rnatish, ularning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish, shaxsiy salohiyatini to‘liq namoyon etish imkoniyatini yaratish qobiliyatidir. U nafaqat nazariy bilimlarga, balki metodik yondashuvlar, psixologik sezgirlik va ijodkorlikka asoslanadi.

Bu borada davlat rahbarining ham 2025-yil 28-apreldagi “Pedagog kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-73-son Farmoniga ko‘ra, pedagog kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishda pedagogik mahoratni yanada oshirish, uning yangi qirralarini va imkoniyatlarini yuzaga keltirish muhim jihat ekanligi ta‘kidlangan [1].

Pedagogik mahoratning asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

- Didaktik mahorat – ta‘lim mazmunini o‘quvchilar yosh xususiyatlari va qiziqishlariga mos tarzda bayon qila olish.
- Kommunikativ mahorat – o‘quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot o‘rnatish, ijobiy psixologik muhit yaratish.
- Tarbiyaviy mahorat – o‘quvchilarning axloqiy fazilatlarini shakllantirish, ularni ijtimoiy hayotga tayyorlash.
- Ijodkorlik va innovatsion yondashuv – zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, dars jarayonida yangicha usullarni tatbiq etish.
- Shaxsiy fazilatlar – sabr-toqat, adolat, mehribonlik, tashabbuskorlik va liderlik qobiliyati.

Pedagogik mahorat o‘qituvchidan muntazam ravishda o‘z ustida ishlashni, yangi bilim va tajribalarni egallashni talab etadi. Chunki ta‘lim jarayonining muvaffaqiyati ko‘p jihatdan o‘qituvchining shaxsiy sifatleri, dars berish uslubi va pedagogik madaniyatiga bog‘liqdir. Shu

bois, pedagogik mahorat – bu o'qituvchining kasbiy yuksalishining eng muhim mezon hisoblanadi.

Mazkur jarayon o'quvchilarning iqtisodiy tafakkurini rivojlantirish, ularda tejamkorlik, mehnatsevarlik, halollik va mas'uliyat kabi fazilatlarni qaror toptirish hamda milliy qadriyatlarga asoslangan iqtisodiy dunyoqarashni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu orqali kelajak avlodni iqtisodiy jihatdan yetuk, ongli va mas'uliyatli fuqarolar sifatida voyaga yetkazish ta'minlanadi.

Mamlakatimizda pedagog kadrlar tayyorlash tizimini yagona yondashuv asosida tubdan takomillashtirish, mazkur yo'nalishda oliy ta'lim dasturlarini xalqaro tajriba asosida transformatsiya qilish, shuningdek, ta'lim sohasida uzviylik va uzluksizlikni hamda ilm-fan va amaliyot uyg'unligini ta'minlash ham bugungi kundagi dolzarb masalalardan biridir.

Dunyoda ta'limning nazariy-metodologik jihatlarini takomillashtirish, o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarni shakllantirish jarayoni modelini yaratish, iqtisodiy bilimlarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv vaziyatlarining didaktik-pedagogik imkoniyatlari va metodlarini aniqlashtirish bo'yicha tadqiqotlar alohida ahamiyatga molikdir. Bu esa, o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarni shakllantiruvchi ta'lim jarayonini tashkil etishga yo'naltirilgan metodik tizimni yaratish zaruriyatini izohlaydi. Rivojlangan davlatlar ta'lim tajribasida o'quvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirish, didaktik, kreativ, integrativ, iqtisodiy, kasbiy bilimlardan samarali foydalanish texnologiyalarini hayotga tatbiq etish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili. O'quvchilarda iqtisodiy madaniyatni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari bo'yicha ko'plab olimlar tadqiqotlar olib borgan. Buning natijasida pedagogik imkoniyatlar ham ortib borgan. Mamlakatimiz olimlaridan M.K.Ismailov va M.O.Choriyeva kabi olimlarning pedagogik qarashlarida o'z aksini topgan [2]. Olimlarning asosiy qarashlari boshlang'ich sinf o'quvchilarida iqtisodiy tushunchalarni shakllantirishning amaliy jihatlari bo'yicha izlanishlarni olib borganligi hisoblanadi.

Yana bir olimamiz M.Urunova ham o'zining izlanishlarida o'quvchi yoshlarda iqtisodiy tarbiyani shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning o'rni va ahamiyati haqida qarashlarni namoyon qiladilar. Pedagogik texnologiyalari iqtisodiy tarbiyani shakllantirishda ulardan samarali foydalanish metodologiyasini shakllantirish va ishlash jarayonlari borasida fikrlarni ham keltiradi [3].

Bu borada MDH mamlakatlarining ham o'rni yuqori. Zero, ularda ham iqtisodiy madaniyatni shakllantirish masalalari doimo dolzarb mavzu sifatida shakllanib boradi. N.V.Kapitonova ham izlanishlarida Universitet ta'lim muhitida talabalarning iqtisodiy madaniyatini shakllantirishning pedagogik tamoyillari va shartlari bo'yicha natijalarni aks ettiradi [4].

Iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishda iqtisodiy ta'lim-tarbiyaning tarixiy ildizlari — ulug' ajdodlarimizdan meros bo'lib qolgan o'lmas asarlar bizga bebaho manba bo'lib xizmat qiladi. O'rta Osiyoda iqtisodiy fikrlarning shakllanishi buyuk ensiklopedist-allomalar va mutafakkirlar — Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Abu Rayhon Beruniy, Yusuf Xos Hojib, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur va boshqalarning nomi bilan uzviy bog'liq.

Sharq mutafakkirlari o'zlarining asarlarida komil inson ega bo'lishi zarur bo'lgan tejamkorlik, ishbilarmonlik, mas'uliyatlilik, intizomlilik, har ishda mo'tadillik, iqtisodchilik, bunyodkorlik, ijodkorlik, savdo va savdodagi halollik malakalarini bayon etganlar. Mazkur

manbalarda isrof, xiyonat, o'g'rilik, buzg'unchilik, yolg'onchilik, beburdlik kabi salbiy illatlarning nafaqat noaxloqiy jihatlari, balki ularning insonga iqtisodiy zarar keltiruvchi mohiyati, mazmuni va oqibatlari ham yoritilgan.

Iqtisodiy ta'lim-tarbiya masalasi Sharq mutafakkirlari tomonidan doimo dolzarb hisoblanib kelingan. "Har bir kishi hisob ilmini bilishi va o'z ishiga pishiq bo'lishi kerak. Shunda u o'z mehnatining natijalarini o'lchovlar orqali aniqlay olishi mumkin" — deb ta'kidlaydi Muhammad Ibn Muso al-Xorazmiy.

Nazariy tahlil asosida shaxsning iqtisodiy madaniyatini rivojlantirish yaxlit jarayon bo'lib, shaxs madaniyatining rivojlanishi va o'sishiga tizimli yondashishni talab qilishini aniqladik. Universitetning ta'lim muhitida iqtisodiy madaniyatni rivojlantirish pedagogik tizimning barcha mezonlariga javob beradi — u aniq pedagogik maqsadga ega; pedagogik jarayon axborot mazmuni, muloqot va ushbu pedagogik tizimning maqsadlariga erishish imkonini beruvchi vositalar, shakllar va usullarning mavjudligi bilan tavsiflanadi.

Q.Yo'ldoshev, Sh.Mamatqulov, Q.Mufaydinov qo'llanmasida iqtisodiyot ilmining shakllanishi, iqtisodiyotning tarkibi, qonunlari, kategoriyalari, mulkiy munosabatlar, ishlab chiqarish omillari, ehtiyojlar, jamg'arish, iqtisodiy o'sish va resurslarga oid iqtisodiyotning umumiy asoslari nazariy va amaliy jihatdan izohlab berilgan, shuningdek, unda bozor iqtisodiyotining asoslari bo'lgan tovar-pul munosabatlari, menejment, marketing, biznes va tadbirkorlik, bank munosabatlari, bozorni boshqarish mexanizmi kabi mavzular, milliy iqtisodiyotning rivojlanishi va uning umumjahon iqtisodiyoti bilan integratsiyashuvi masalalari o'rin olgan [5].

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotni olib borishda ilmiy izlanishlar, induksiya va deduksiya, ekspert baholash, kuzatuv, so'rov, modellash, tizimlashtirish, qiyoslash va taqqoslash, tahlil qilish kabi usullardan foydalanish orqali mavzuning asl mohiyati ochib berishda foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. O'quvchilarda iqtisodiy madaniyatni shakllantirish bugungi kunda ta'lim tizimining dolzarb vazifalaridan biridir. Chunki bozor iqtisodiyoti sharoitida yoshlarning iqtisodiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi ularning kelajakdagi kasbiy faoliyati, ijtimoiy hayotdagi muvaffaqiyati va jamiyat taraqqiyotiga qo'shadigan hissasini belgilaydi.

Bozor munosabatlariga o'tish sharoitida O'zbekistonda kichik va o'rta biznes sohasi bilan shug'ullanuvchi ishbiarmonlarga talab yanada ortmoqda. Bu o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi, o'rta umumiy ta'lim muassasalari oldiga ham bir qator yangi vazifalarni qo'ydi. Ulardan biri kichik va o'rta biznes uchun malakali mutaxassislar tayyorlash, ularni zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy va huquqiy bilimlar bilan qurollantirishdir. Biznes va fermerlik ishi, shubhasiz, iqtisodiy bilim va iqtisodiy savodxonlik bilan uzviy bog'liq. Iqtisodiy bilimlarsiz xo'jalikni yuritib ham, uni boshqarib ham, samarali natijalarga erishib ham bo'lmaydi.

Pedagogik nuqtai nazardan iqtisodiy madaniyatni shakllantirish bir necha imkoniyatlarni taqozo etadi:

1. Ta'lim jarayoni orqali – iqtisodiy bilimlar maktab dasturlariga integratsiya qilinishi, turli fanlar (tarix, geografiya, matematika, texnologiya va huquq)da iqtisodiy tushunchalarni amaliy misollar bilan tushuntirish orqali o'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish mumkin.

2. Amaliy faoliyat orqali – o'quvchilarni maktabdagi kichik loyihalar, o'quv ko'rgazmalari, tadbirkorlik elementlari bo'lgan to'garaklar va iqtisodiy o'yinlarga jalb qilish orqali ularning iqtisodiy qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllantiriladi.
3. Oila va maktab hamkorligi – ota-onalar bilan hamkorlikda uy xo'jaligini yuritish, mablag'ni tejash, to'g'ri taqsimlash va sarmoya qilishga oid kichik topshiriqlarni bajarish orqali iqtisodiy tarbiyani mustahkamlash mumkin.
4. Innovatsion pedagogik texnologiyalar – interaktiv usullar, klaster, keys-stadi, muammoli vaziyatlar va simulyatsiya o'yinlaridan foydalanish o'quvchilarning iqtisodiy madaniyatini yanada chuqurlashtirishga xizmat qiladi.
5. Ma'naviy-tarbiyaviy jarayon orqali – iqtisodiy madaniyat faqat bilim emas, balki axloqiy me'yorlar bilan ham chambarchas bog'liq. Halollik, mehnatsevarlik, mas'uliyat va tejamkorlik kabi fazilatlarini targ'ib qilish orqali o'quvchilar ongida iqtisodiy qadriyatlar shakllanadi.
6. Hududiy va milliy an'analardan foydalanish – xalqimizning iqtisodiy tajribasi, hunarmandchilik, dehqonchilik, savdo-sotiq kabi tarixiy faoliyat namunalarini o'quv jarayoniga kiritish orqali o'quvchilar milliy iqtisodiy merosni qadrlashga o'rgatiladi.

Xulosa. O'quvchilarda iqtisodiy madaniyatni shakllantirish keng pedagogik imkoniyatlarga ega bo'lib, bu jarayon tizimli va uzluksiz ta'lim, amaliy mashg'ulotlar, innovatsion metodlar hamda tarbiyaviy faoliyatni birlashtirish orqali amalga oshiriladi. Shu yo'l bilan o'quvchilar kelajakda iqtisodiy jihatdan ongli, mustaqil qaror qabul qila oladigan, jamiyatda faol va mas'uliyatli shaxs bo'lib yetishadi.

1. Iqtisodiy yo'nalishdagi fanlarni o'qitishning nazariy asoslari kichik mutaxassislar tayyorlash tizimining tarkibiy qismi hisoblanib, bu omil noiqtisodiy OTM talabasining iqtisodiy savodxonlik xususiyatlarini rivojlantirishda, takomillashtirishda, ularni barkamollik mutaxassis sifatida tarbiyalashda hamda kamol toptirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

2. Muammo dolzarbligi o'qish davomida turli kollej talabalari bilan iqtisodiy ta'lim-tarbiya ishlari olib borishda, iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirishni amalga oshirish jarayonida yaratilgan modelni hamda iqtisodiy bilim, ko'nikma va malakalarni baholash mezonlarini ishlab chiqishdagi tajriba-sinov asosida isbotlandi.

3. O'quv natijalari talabalarda iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirishda iqtisodiy ta'lim-tarbiyaning barcha komponentlari kasbiy ta'lim bilan o'zaro uyg'un va aloqador holda olib borilishi kerakligi haqidagi farazimizning asosli ekanini ko'rsatdi. Iqtisodiy savodxonlikka amalda erishishning ilmiy asoslangan usullari yaratildi.

Iqtisodiy madaniyatni shakllantirish shaxsni kelajak hayotga puxta tayyorlashning muhim shartidir. Bu jarayonda ta'lim va tarbiya birgalikda olib borilishi, o'quvchilarni nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko'nikmalar bilan ham qurollantirish lozim. Pedagogik imkoniyatlardan samarali foydalanish esa yoshlarning iqtisodiy ongini yuksaltirish, ularni tejamkorlik, mehnatsevarlik va tadbirkorlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Iqtisodiy madaniyatni shakllantirish jarayoni ta'lim-tarbiya tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki iqtisodiy ong va madaniyatga ega shaxs bozor munosabatlarida ongli ishtirok etadi, resurslardan oqilona foydalanadi, oilaviy va shaxsiy byudjetni samarali boshqaradi, tadbirkorlik tashabbuslarini ilgari suradi hamda jamiyat rivojiga hissa qo'shadi.

Pedagogik imkoniyatlardan samarali foydalanish — ya'ni o'quv jarayonida iqtisodiy bilimlarni berish, interfaol metodlar orqali iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish, amaliy mashg'ulot va loyihalarda qatnashish, ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlikni kuchaytirish — yoshlarning iqtisodiy madaniyatini shakllantirishda muhim omildir.

Xulosa qilib aytganda, iqtisodiy madaniyatni shakllantirish shaxsni kelajak hayotga tayyorlash, uni ijtimoiy faol, mas'uliyatli va tadbirkor ruhda tarbiyalashning zaruriy sharti bo'lib, pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois ta'lim tizimida iqtisodiy madaniyatni rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuvlarni keng joriy etish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2025-yil 28-apreldagi "Pedagog kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-73-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/-7499721>
2. Ismailov, Murodulla Kaxramonovich, Choriyeva, Muhayyo Olimjon Qizi BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA IQTISODIY TUSHUNCHALARNI SHAKLLANTIRISHNING AMALIY JIHATLARI // ORIENSS. 2023. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinf-o-quvchilarida-iqtisodiy-tushunchalarni-shakllantirishning-amaliy-jihatlari>
3. Urunova M. (2025). O'QUVCHI YOSHLARDA IQTISODIY TARBIYANI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'RNI. Modern Science and Research, 4(5), 1301–1303. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/92736>
4. Капитонова Н. В. Педагогические принципы и условия формирования экономической культуры студентов в образовательной среде вуза // Вестник БГУ. 2010. №15. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskie-printsipy-i-usloviya-formirovaniya-ekonomicheskoy-kultury-studentov-v-obrazovatelnoy-srede-vuza>
5. Razzoqov A., Toshmatov Sh., O'rmonov N., Iqtisodiy ta'limotlar tarixi. - Toshkent: Moliya, 2002. 492 b.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).